

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Dwarsschuur in Poperinge (Watou)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Dwarsschuur, Poperinge (Watou), Jonkheidstraat 5 – monument
(opheffing)

Onderwerp

Benaming: dwarsschuur

Adres of ligging: Jonkheidstraat 5, Poperinge (Watou)

Dossier

Type dossier: opheffingsdossier (gehele opheffing)

Dossiernummer: 4.001/33021/108.1

Bescherming

Beschermd als: monument

Beschermingsbesluit: ministerieel besluit van 17 januari 1985

URI Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/bsluiten/2013>

Inventaris Onroerend Erfgoed

URI Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/14360>

Samenvatting

De bescherming als monument van de dwarsschuur bij de hoeve, Jonkheidstraat 5 in Poperinge (Watou) wordt opgeheven omdat de erfgoedwaarden onherstelbaar aangetast of verloren zijn gegaan. De dwarsschuur in vakwerkbouw werd zwaar beschadigd door stormweer in januari 1990. Een initiatief om de schuur naar Bokrijk over te brengen mislukte. De schuur werd afgebroken en vervangen door een landbouwloods. De erfgoedwaarden van de schuur zijn volledig verloren gegaan.

Datum

Datum: 21/06/2023

INHOUDSTAFEL

1.	Aanleiding tot opmaak van het dossier	4
2.	Beschrijvend gedeelte	4
2.1.	Ruimtelijke context.....	4
2.2.	Historiek van het beschermde goed	4
2.3.	Historiek van het beschermings- en beheerdossier	5
2.3.1.	Bescherming als monument (1982-1985).....	5
2.3.2.	Vervanging strodak door nooddak (1982).....	6
2.3.3.	Instorting dwarsschuur door storm (1990)	6
2.3.4.	Voorstel heroprichting in Openluchtmuseum van Bokrijk (1991).....	6
2.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	7
2.5.	Juridische toestand.....	7
2.5.1.	Adres en kadaster	7
2.5.2.	Onroerend erfgoed	7
2.5.3.	Omgeving	8
3.	Evaluerend gedeelte	8
3.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	8
3.2.	Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan	8
3.3.	Motivering van de afbakening van de opheffing	8
4.	Bronnen	8
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	9
5.1.	Omgevingsplan	9
5.2.	Fotobijlage	9
5.3.	Documentatie	9

1. AANLEIDING TOT OPMAAK VAN HET DOSSIER

Dit is het inhoudelijk dossier bij het opheffingsbesluit van de dwarsschuur in Poperinge (Watou). De gehele opheffing van de bescherming kadert in de evaluatie van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele.

De bescherming van de dwarsschuur werd onderzocht in het project 'snelle screening' (2021-2022). Deze snelle screening had als doel om op een termijn van anderhalf jaar die beschermingen te detecteren die vandaag overduidelijk niet meer aan de hedendaagse selectiecriteria voor bescherming voldoen. Met uitzondering van de stedenbouwkundige ensembles en het archeologisch en varend erfgoed werd het volledige beschermde bestand gescreend.

Op basis van dit onderzoek werd het beschermd monument dwarsschuur voor volledige opheffing weerhouden.

Dit dossier betreft de gehele opheffing van de bescherming als monument van de dwarsschuur.

2. BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1. Ruimtelijke context

De dwarsschuur is gelegen aan de Jonkheidstraat 5 in Poperinge (Watou). De bijhorende hoeve is gelegen in landbouwgebied, even ten zuiden van de dorpskom van Watou en net ten oosten van de grens met Frankrijk. Landschappelijk betreft het nog een vrij open gebied. De verspreide hoevebouw wordt evenwel gekenmerkt door recente grote loodsen.

De dwarsschuur werd in 1985 definitief beschermd als monument. Er ligt geen ander beschermd erfgoed in de onmiddellijke omgeving van de verdwenen dwarsschuur.

2.2. Historiek van het beschermde goed

In een licentiaatsverhandeling van 1977 wordt de dwarsschuur als volgt omschreven¹ (samenvattend):

- De schuur op rechthoekige plattegrond telt zeven traveeën. De lemen dorsvloer wordt geflankeerd door twee tasruimten, en aan één zijde de wagenhuisschuur.
- Ten westen is het oorspronkelijke schilddak vervangen door een puntgevel in rode baksteen met muurvlchtingen. In deze zijgevel zijn het jaartal 1897 en initialen D.I aangebracht in gele baksteen.
- Het met stro en deels golfplaten gedekte dak met helling van 55 graden is ter hoogte van de dakoverstek afgeboord met Vlaamse pannen. In het noordelijk dakschild steekt een laadluik of schelfdeur boven het wagenhuis.
- De dubbele schuurpoorten zijn voorzien van een klein deurtje of klinket. In de wagenschuur steken poorten met verticaal latwerk en sluitbalk.
- De "poeiweej" of wand van verticale planken van 1 m hoog sluit de dwarsdoorrit of dorsvloer af. In deze planken zijn jaartallen, namen en tekeningen van molens ingekerfd. 1818 vormt het oudste jaartal.

Volgens het beschermingsdossier van 1985 gaat de dwarsschuur terug tot het einde van de 18de eeuw. De eigenlijke hoeve had volgens de inventaristekst van 1989 (Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 11n2) op dat moment reeds een grotendeels verbouwd

---

¹ Ingelaere 1977, 141-146.

karakter: "*Hoeve met losse, sterk aangepaste bestanddelen uit de 19de en 20ste eeuw*".² Op de Ferrariskaart (1771-1778) en op 19de-eeuwse kaarten is de hoeve met dwarsschuur, die soms aangeduid is als "Odal. Ferme", duidelijk weergegeven. Opmerkelijk zijn ook de omwallingen op 19de-eeuwse kaarten. In de jaren 1980 was een deel van de wallen, in de nabijheid van de schuur, nog bewaard.

De dwarsschuur wordt in het beschermingsdossier als volgt omschreven: "*Ten O. van hoeve, midden weilanden gelegen, dwarsschuur met rechterwagenhuisgedeelte, uit XVIIIe. Zadeldak (stro) met linkerdakschild, laadluik en overstekende rand op houten modillons.*

Stijl- en regelwerk met lemen vullingen op bakstenen voeting, waarboven houten bebording ter bescherming. Rechthoekige schuurpoort.

Links rechthoekige wagenhuispoort met houten hek.

Recente aanbousels tegen linkerzijgevel. Vernieuwde bakstenen rechterzijpuntgevel gedateerd "L.D. 1879" door middel van uitstekende baksteenkoppen.

Krukgebint. Kopbalkgebint boven de tas."

In *De historische vakwerkbouw in West-Vlaanderen* (2005) wordt de hoeve als volgt omschreven:

*"Dwarsschuur (22,60 m x 6,70 m) met een dubbele wagenstalling (...). Het eigenlijke schuurgedeelte was symmetrisch ingedeeld. De vakwerkgevels stonden op een laag voetmuurtje (hoogte 60 cm). De dwarse wandconstructies zaten bovenaan met kopbalken en kopplaten in de langse gevels. De dwarsconstructie van de doorrit bestond uit gekruiste arm- en beenschoren en een middenstijl. Puntige vitsgaten ca. 60 cm van elkaar. De dakconstructie van het schilddak bestond uit zes gebinten. Alle kepers, inclusief de korte kepers van de dakschilden, waren aan de bovenzijde genummerd."*³ Bij de opmeting van de erf- of noordgevel van de schuur in 1991 was het wagenhuisgedeelte reeds ingestort. Opmeting en omschrijving hierboven geven de oorspronkelijke toestand van de schuur weer met een volledig schilddak, vóór de bouw van de bakstenen zijgevel rond 1879.

2.3. Historiek van het beschermings- en beheerdossier

2.3.1. Bescherming als monument (1982-1985)

De bescherming vloeit voort uit de geografische inventarisatie van het kanton Poperinge (publicatie 11n2 in de reeks *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*, 1989).⁴ Vanuit de gebiedsdekkende kennis over het bouwkundig erfgoed in deze streek werd een selectie voorgesteld van beschermingswaardige gebouwen of sites.

De beschermingsprocedure verliep getrapt. Op de voorontwerplijst van 27 oktober 1982 (betekening 20 december 1982) volgde de ontwerplijst van 25 augustus 1983 (betekening 14 december 1983). Op 9 februari 1983 bracht de Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen een gunstig advies uit. Op 4 april 1984 sprak ook de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen zich gunstig uit over het beschermingsvoorstel. Op 28 februari 1983 meldde de stad Poperinge dat er geen bezwaren waren ingediend tijdens het openbaar onderzoek en dat men de bescherming gunstig adviseerde. Het ministerieel besluit van definitieve bescherming werd ondertekend op 17 januari 1985.

De dwarschuur bij de hoeve, Jonkheidstraat 5 in Poperinge (Watou) werd voorgedragen voor bescherming als monument, omwille van de historische waarde als 18de-eeuwse

---

² Delepiere & Huys 1989, 361.

³ Vansteenkiste 2005, 145.

⁴ Delepiere & Huys 1989, 361.

dwarsschuur in stijl- en regelwerk, met behouden structuur en bekappingswijze met krukgebinte en kopbalkgebinte.

In de motivering komt naast een typering van het stijl- en regelwerk (vooral verticale stijlen als typische bouwtrant voor het Houtland) en het hekwerk van het wagenhuis ook het interieur aan bod: *"Deze dwarsschuur heeft ongetwijfeld een industrieel-archeologische waarde, gezien de behouden structuur, met opslagruimte, de tas te midden en het wagenhuisgedeelte, heel duidelijk de driedelige functie van de XVIIIde-eeuwse dwarsschuur weergeeft. Daarbij hebben de twee gebruikte technieken van overkapping, het krukgebint en het kopbalkgebint, een groot belang als getuigenissen van het vakmanschap uit deze periode."*

In het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen wordt het algemeen belang gevormd door de erfgoedwaarden gemotiveerd vanuit de historische waarde: *"18de-eeuwse dwarsschuur in stijl- en regelwerk, met behouden volume en interessante bekappingswijze, met krukgebint en kopbalkgebint."*

2.3.2. Vervanging strodak door nooddak (1982)

Net vóór de opstart van de beschermingsprocedure, in augustus 1982, voerden de eigenaars werken uit, *"volledig onwetend over de voornemens tot bescherming"*. Daarbij werd de helft van het bouwvallige strodak vervangen door een plastic dakbedekking (brief van het stadsbestuur, 28 februari 1983).⁵ Dit blijkt ook uit het fotoarchief van Onroerend Erfgoed: op foto's van oktober 1981 is het strodak bewaard, in juni en november 1988 is dit, op het dakschild na, vervangen door golfplaten. De foto's van 1988 tonen ook dat het kenmerkende hekwerk van het wagenhuis intussen verwijderd was.

2.3.3. Instorting dwarsschuur door storm (1990)

De storm van 25 januari 1990 bracht ernstige schade toe aan de dwarsschuur in vakwerk. Bij melding van deze schade vroeg de stad Poperinge wat de eigenaars nu te doen stond.⁶ Op de bijgevoegde foto is te zien dat de traveeën ter hoogte van het wagenhuis, samen met de bakstenen zijgevel, zijn ingestort, waardoor het tussenliggende gebint open staat. Op 13 maart 1990 antwoordde het Bestuur voor Monumenten en Landschappen aan het stadsbestuur dat nagevraagd zou worden of voor het herstel van de schuur het rampenkrediet aangesproken kon worden. Intussen mocht het puin geruimd worden mits stapeling van de materialen voor hergebruik. Er werd ook aangeraden om de zijkant van de schuur voorlopig te dichten om verdere beschadiging van de constructie te vermijden.

Op 21 mei 1990 bracht het Bestuur Monumenten en Landschappen een ongunstig advies uit over het bouwen van een landbouwloods en het slopen van de schuur.

2.3.4. Voorstel heroprichting in Openluchtmuseum van Bokrijk (1991)

Begin 1991 bestonden er plannen om de dwarsschuur naar het Openluchtmuseum van Bokrijk over te brengen. De constructie werd hiertoe op 9 januari 1991 in situ onderzocht. Op 23 januari 1991 beoordeelde het Bestuur voor Monumenten en Landschappen de verplaatsing van de schuur als een billijke oplossing.⁷ Voorwaarde was evenwel de spoedige heropbouw van de schuur. Ook moest de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen hierover nog ingelicht worden.

---

⁵ Beschermingsdossier 4.01/33021/831.1, brief van het stadsbestuur aan de Rijksdienst voor Monumenten en Landschapszorg, 28 februari 1983.

⁶ Beschermingsdossier 4.01/33021/831.1, brief aan het Bestuur voor Monumenten en Landschappen, 14 februari 1990.

⁷ Beschermingsdossier 4.01/33021/831.1, brief van 23 januari 1991 aan Bokrijk.

Op 7 maart 1991 bracht de commissie een ongunstig advies uit omdat er te weinig garanties waren dat het Openluchtmuseum van Bokrijk de schuur effectief zou heroprichten. Bovendien waren er volgens de commissie te weinig stappen ondernomen om het schuurtje in situ te redden via restauratie met subsidie- en verzekeringsgelden. Dit advies werd gevolgd door het Bestuur voor Monumenten en Landschappen op 22 mei 1991. Hiermee werd het ongunstig advies op de bouwaanvraag van 21 mei 1990 hernomen.⁸

Op 30 augustus en 10 september 1991 meldde het Openluchtmuseum nog aan het Bestuur voor Monumenten en Landschappen de principiële goedkeuring van de overname van de schuur. Mits het verkrijgen van een sloopvergunning en een opheffing van de bescherming zou het Openluchtmuseum van Bokrijk de schuur datzelfde jaar nog kunnen afbreken. Het museum gaf aan in dat geval de schuur tegen 1993 of 1996 her op te bouwen. Op dit voorstel werd echter niet meer ingegaan.

2.3.5. Afbraak en bouw nieuwe landbouwloods

Over de uiteindelijke afbraak van de dwarsschuur in vakwerkbouw en de bouw van een nieuwe landbouwloods zijn in het archief van Onroerend Erfgoed geen stukken bewaard. Wel kan de verdwijning van de schuur en de bouw van een landbouwloods gedocumenteerd worden aan de hand van luchtfoto's. De Orthofoto's 2000-2003 tonen voor het eerst dan de beschermde schuur verdwenen is. Op de Orthofoto 2016 (winter) is de bouw van de landbouwloods aan de gang.

2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 13 september 2022. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de opheffing.

Ter plaatse is geen enkel spoor van de vakwerkschuur bewaard. De locatie is zelfs gedeeltelijk ingenomen door een recente landbouwloods.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Adres en kadaster

De dwarsschuur in vakwerkbouw was gelegen aan Jonkheidstraat 5 in Poperinge (Watou). Bij het ministerieel besluit van 17 januari 1985 was de dwarsschuur kadastraal bekend als Poperinge, 8ste afdeling (Watou), sectie A, perceelnummer 705 D (deel). Doorheen de jaren is het perceelnummer geëvolueerd naar: Poperinge, 8ste afdeling, sectie A perceelnummer 705 F (deel).

2.5.2. Onroerend erfgoed

- De dwarsschuur is beschermd als monument bij ministerieel besluit van 17 januari 1985 (<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/14360>)
- De hoeve met losse bestanddelen is opgenomen in de wetenschappelijke inventaris. De erfgoedwaarden waarom het object werd opgenomen in de inventaris, zijn niet meer aanwezig, door verbouwing of sloop.
- De hoeve is opgenomen in het landschappelijk geheel: vallei van de Heidebeek met dorpskern Watou (wetenschappelijke inventaris)

---

⁸ Beschermingsdossier 4.01/33021/831.1.

- De hoeve is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed (<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/38556>). Tijdens de in 2023 lopende vaststellingsprocedure (bouwkundig erfgoed West-Vlaanderen) ligt de hoeve ter schrapping voor uit het vaststellingsbesluit houdende de vaststelling van de inventaris van het bouwkundig erfgoed en de vastgestelde lijst van de administrateur-generaal van 28 november 2014.

2.5.3. Omgeving

De hoeve is volgens het gewestplan gelegen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied.

3. EVALUEREND GEDEELTE

3.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming

De dwarsschuur bij de hoeve, Jonkheidstraat 5 in Poperinge (Watou), werd beschermd als monument bij ministerieel besluit van 17 januari 1985.

De dwarsschuur werd beschermd omwille van de historische waarde als 18de-eeuwse dwarsschuur in stijl- en regelwerk, met behouden structuur en bekappingswijze met krukgebinte en kopbalkgebinte.

In 1982, vóór de opstart van de beschermingsprocedure, werd het oorspronkelijke strodak vervangen door een nooddak.

Bij hevige stormweer in januari 1990 is de schuur deels ingestort. Een initiatief om de schuur naar Bokrijk over te brengen mislukte. De deels ruïneuze schuur werd op niet nader bepaald tijdstip afgebroken en vervangen door een landbouwloods.

De bescherming van de dwarsschuur als monument wordt opgeheven omdat de erfgoedwaarden van het beschermde goed onherstelbaar zijn aangetast of verloren gegaan.

3.2. Registratie van de erfgoedwaarden die verloren gaan

De erfgoedwaarden zijn reeds volledig verloren gegaan. Het opheffingsdossier registreert de erfgoedwaarden die verloren zijn gegaan zo goed als mogelijk, 30 jaar na de teloorgang. Er zijn bijgevolg geen bijkomende maatregelen vereist voor de registratie van de erfgoedwaarden of het behoud van erfgoedelementen in een onroerenderfgoeddepot.

3.3. Motivering van de afbakening van de opheffing

De bescherming als monument van de dwarsschuur, Jonkheidstraat 5, Poperinge (Watou), wordt geheel opgeheven. Het kadastraal perceel gevat door de opheffing is opgenomen in artikel 2 van het ministerieel besluit.

4. BRONNEN

DELEPIERE A.-M. & HUYS M. 1989: *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie West-Vlaanderen, Arrondissement Ieper, Kanton Poperinge, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 11n2*, Brussel-Turnhout, 361.

INGELAERE K. 1977: *De landelijke vakwerkbouw in de zuidelijke Westhoek*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Universiteit Gent, Hoger Instituut voor Kunstgeschiedenis en Oudheidkunde, deel 2, 141-146.

Opheffingsdossier: dwarsschuur, monument

VANSTEENKISTE J. 2005: *De historische vakwerkbouw in West-Vlaanderen*, Provincie West-Vlaanderen, Bredene, 145.

Onroerend Erfgoed West-Vlaanderen, Beschermingsdossier, 4.01/33021/831.1.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan

5.2. Fotobijlage

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Documentatie

De documentatie bij het inhoudelijk opheffingsdossier bevat bijkomend materiaal zoals kaarten, postkaarten, archiefphoto's, bouwplannen, kadastermutaties, hoogtemodellen, e.d. dat het dossier verder onderbouwt of illustreert.